

70
LET

KMEČKA STROJNA SKUPNOST
SAVLJE - KLEČE, ZDRUŽENJE

POSAVSKO
ŠTEHVANJE

BILTEN SEDEMDESETEGA POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

POSAVSKO ŠTEHVANJE

The background image shows a vineyard scene. In the foreground, a person in a green t-shirt is seen from behind, standing next to a wooden post with a vine basket. To the left, another person in a green shirt and blue jeans is partially visible. In the background, a red fire truck is parked, and several people are standing around. The scene is outdoors with a tiled roof visible in the upper left.

Bilten sedemdesetega Posavskega štehanja
Savlje, Kleče, Ježica | 22. junij 2024

Izdala in založila: Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje
Besedilo: Matej Klemen, Marta Čemažar, Nena Židov, Marko Klemen, Zvonko
Milkovič, Kancijan Zatler

Uredil in oblikoval: Kancijan Zatler
Naklada: 60 izvodov
Izdano: junij 2024
Fotografije: Rajko Grimšič, Jerca Bokal, arhiv posavskega štehanja

70. LET POSAVSKEGA ŠTEHVANJA	6
KAJ PRAVZAPRAV JE ŠTEHVANJE?	8
NEKAJ O ZGODOVINI	12
NEKDANJE IN SEDANJA LOKACIJA ŠTEHVANJA	15
NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE	18
PROGRAM	23
RAZPIS	24
PRAVILA IN TOČKOVANJE	26
ORGANIZACIJSKI ODBOR, RAZSODIŠČE IN KOMISIJA	29
REZULTATI 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA	30
PODATKI O ŠTEHVOVCIH IN DEČVAH	31
ZAHVALE	33
PREJEMNIKI PRIZNANJ IN ZAHVAL	34
PRILOGA: ŠTEHVOVEC LETA	36
PRILOGA: NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE ŠTEHVOVCEV	40

70. LET POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

Sedemdeset let je že minulo, ko se Štehvnanje na Posavje je vsulo.

En zamejski Zahomčan spoštljivi, ga pripeljal je k nam v obliki nalezljivi.

Da ljubljansko Posavje izbira je prava, to b'la Janka Zwitter iz Zahomca, je prepozna.

Eden prvih, ki je Posavcem igro priporočil, je glasbeni etnolog France Marolt sporočil.

Med njimi bil je še tudi Janko Snoj, ki pustil neizbrisen pečat je za seboj.

Da Štehvnanje ne pozabi se in se ohranja, Janez Marklj organiziral je druge, za učenje jahanja.

Eden od pogojev, da Štehvnanje naprej še živi, je tudi ta, da se konje na kmetijah še redi.

Sveda je bilo potrebno tudi za jezdece poskrbet', v to so b'li mladi, neporočeni fantje – štehvovci vpet'.

Eden za drugim so tekmovalna se vrstila leta, zraven so bila – kot dečve – vpeta tud' še dekleta.

Tako mineval je čas, kar cela leta, za Štehvnanje skrbela je najprej Prosveta.

Leta 1991 Prosveta doživela je »odsluženje«, Štehvnanje prevzela je Kmečka strojna skupnost Savlje – Kleče, združenje.

Enotnost prevevala je njene člane, da se o Štehvnanju sliši vse do Ljubljane.

Tako se je vneto štehvno naprej pri Peričnikovem kozolcu, pr' Tomaževc', pr' Un'k, na cesti Urške Zatlerjeve, pa pri Matusovemu kozovcu.

Še naprej se je nadaljevalo pri Ukcu, Beznikarjevem kozolcu, na Kališnikovem trgu in Španovem kozovcu.

Ta, novejša, zgodovina beleži, da se štehvno je – kot pomemben dejavnik – na Čerenovem, Tomaževem, Ukcevem in Kovačevem travnik'.

Enkrat se je štehvno v Ljubljan', pri Cojzovem grabnu, kjer se je kazalo, kako naj bi štehvnanje v mestu ostalo.

Hitro so se Šentviščan', leta 1936, v vrsto postav'li, in igro na Prosvetnem taboru predstav'li.

Večrat so štehvnanje izvedli izven domač'ga okolja, a ostalo je pri tem, da bila je to sam' dobra volja.

Ano domini 1955 je Štehvnanje gostovalo v Mengeški Loki. Da ni se obneslo so krivi b'li strokovni vzroki.

Na ljubljanskem festivalu v Tivoliju 1959. leta, je organizirala Štehvnanje Posavska Prosveta.

Javnost je Štehvnanje ob prazniku Občine Bežigrad 1960. leta spoznala, a se tud' tam ni lučka tradicije prižgala.

Akterjem Kmečke ohceti 1969 na kopališču pri Šternu ni uspelo vpeljati vsebino sodobno in primerno pomenu.

V okoliških krajih so se nad Štehvnanjem navduševali, ampak povsod so praznih rok ostali.

Sedla na konju štehovec nima. Samo en koc in pas. Da ostane na konju mora bit' virtuozi in pravi as.

Angažiran in usklajen mora biti štehovec s konjem, brezpogojno, če hoče končati Štehanje dostojno.

Vihti štehovec v diru svoj kij, si misli: dej, čim hitreje sod razbij.

Lahkotnost štehovca v krogu ni zadosti, saj mu tega komisija pri točkah ne oprost.

Jahanje v diru, spuščene roke in močan udarec, štehovcu prinese višje mesto in na koncu kozarec.

Aktivne spremljevalke igre so tudi dečve – dekleta, in vsaka si za svojega štehovca zmago obeta.

Hitro začnejo se obračati krogi, padati doge in obroči. Štehovski mojster postanek zaukaže, da si štehovci vrnejo moči.

Kobila Žogrova, Bistra – šimla znana, ponosno je več let na čelo kolone bila gnana.

Lepo v kolono so se organizatorji zbrali, da so se v sprevodu vaščanom pokazali.

Eden lepši od drugega so bili okrašeni vozovi, in tako so se učili ohranjati tradicijo rodovi.

Čas veselice, ko vse je plesalo in se igralo, običaje, šege in starodobno mehanizacijo se je pokazalo.

A pozabiti se ne sme: ko smo 60-to letnico praznovali, smo obeležje štehovca na konju, na obračališču mestnega avtobusa, razkazali.

Hodili Posavci so konje v tuje kraje iskat', da se ne bi b'lo treba za Štehanje bat'.

In na koncu: sod je razbit, nekdo med tekmovalci je moral nagrado dobit'.

Na kraj' proge, dečva štehovskega mojstra je venček držala, da ga zmagovalcu na kij, je na koncu podala.

Naše Štehanje tekmovalna je igra postala, a je izvirno še zmeraj žegen ostala.

A zgolj s pridnimi in zagnanimi člani, vaščani in krajani, lahko ohranjamo Štehanje med Saveljčani, Klečani in Ježičani.

Je Štehanje pri nas pognalo svoje korenine, in ni je sile, ki lahko nam to izrine.

Enotnosti Saveljčanov, Klečanov in Ježičanov, ne more omajati negativno mnenje nekaterih faranov.

Živelo bo Štehanje še mnoga leta med krajani, če združenju se bodo pridružili novi mladi člani.

Imamo zavezo, pri Štehanju sodelovati vsi, da v Ljubljani bodo prepoznane vse tri vasi.

Cilj ohranjanje je naše tradicije, in nihče nam ne more omajati te ambicije.

In na koncu povejmo še po Savljah, Klečah in na Ježici, da približujemo se k praznični obletnici: stotici.

V Savljah, 01. aprila 2024.

**SEDEMDESET LET ŠTEHANJA
V SAVLJAH, KLEČAH IN NA JEŽICI**

Spesnil avtor: Zvone Milković
Lektoriral: Marko Koračin

KAJ PRAVZAPRAV JE ŠTEHVANJE?

Posavsko štehvanje je tradicionalna etnološka prireditev ljubljanskega Posavja.

To je igra, pri kateri neporočeni fantje jahajo na konjih in z železnimi kiji razbijajo lesen sod.

Da bi vse teklo čim bolj gladko, se štehrovci že nekaj tednov pred tekmovanjem začnejo pripravljati na skupnih vajah. Za dober rezultat morata biti konj in štehrovec dobro usklajena. Konj mora na štehrovčovo zahtevo pravilno začeti teči, preiti v galop in se na koncu ustaviti. Pri tem mora biti ubogljiv, da ne ovira drugih tekmovalcev in gledalcev.

Štehrovec si za štehvanje izbere spremljevalko, ki ji pravimo dečva. Oba sta oblečena v gorenjsko narodno nošo. Dečva med štehvanjem drži štehrovčev klobuk in ga spodbuja.

Na dan štehvanja gredo štehrovci z dečvami in konji pred začetkom tekmovanja v sprevodu po vasi, da se pokažejo vaščanom. Na čelu spreveda gre zapravljiček, na katerem sta harmonikar in štehrovski mojster s spremstvom, za njim se zvrstijo štehovci na konjih, zadaj pa se na lojtrniku pelje štehrovski sod. Ko pridejo na prireditveni prostor, napovedovalec štehrovce, dečve in konje predstavi. In štehvanje se lahko začne.

Štehrovec v desnici drži kovan železen kij oz. štehanj. Dolg je od 40 do 60 centimetrov. Kij ima bunkast ročaj in na koncu zakovano štirioglato konico. Ne sme imeti ostrih robov. Na ročaju ima usnjen pas, ki preprečuje, da bi med tekmovanjem štehrovcu padel iz rok. Vsi tekmovalci imajo enake kije. Z njimi morajo ravnati previdno, saj so sicer zanje ali za konja lahko nevarni.

Sod, ki ga razbijajo med jahanjem, je narejen iz lesenih dog in povezan z leskovimi obroči; teh je običajno 14. Okrašen je z belimi, modrimi in rdečimi črtami, v zadnjem času je na njem zapisana tudi številka, ki opozarja na to, za katero štehvanje po vrsti gre. Sod je nasajen na lesen drog na višini dveh metrov. Nasadi se ga tik pred začetkom igre.

Konji, s katerimi se šteha, so praviloma kmečki, a v zadnjem času je med njimi tudi nekaj nekmečkih. Niso osedlani, lahko so le pregrnjeni z odejo, ki je nanje pripeta s pasom.

Za štehvanje so konji olepšani z barvnimi trakovi, pripetimi v rep in grivo. Proga, po kateri štehrovci jahajo, je na vsaki strani omejena z vrsto nizkih zelenih vej in ograjena z leseno ograjo.

Posavsko štehvanje je tekmovanje, ki ga ocenjuje posebna komisija, sestavljena iz nekdanjih izkušenih štehrovcev.

Štehvovec udarja po sodu, **Matej Novak**

Štehvovec čaka na naslednji krog

Tekmovalcem dodeljujejo točke za konjev galop, moč udarcev, spust ter razbitje obročev, dog in soda. Vsak član komisije ocenjuje eno prvino.

Štehvanje vodi in usmerja štehvovski mojster, izkušen nekdanji štehvovec, navadno tisti, ki se je nazadnje poročil. S pomočniki skrbi za red, da znak za začetek posameznega kroga štehvanja in določi morebitni odmor.

Štehvovec prosto jaha, ne drži se za vajeti, ampak ima roke dvignjene in v desnici vihti kij. Ko pridirja do soda, z vso močjo zamahne po njem. V prvih krogih tekmovalca je na sodu le nekaj sledi udarcev, kasneje pa začnejo odpadati obroči, doge in nazadnje še dno. Z razbitjem soda se tekmovalni del štehvanja konča. Ko komisija seštevata točke, štehovci lovijo lesene obroče, ki jim jih meče štehvovski mojster.

Zmagovalca razkrije lovljenje venčka iz suhega cvetja. Štehovci vnovič dirjajo mimo droga. Za njim stoji žena štehovskega mojstra, ki edina ve, kdo je osvojil največ točk in tako zmagal. Vsakemu ponuja zmagovalni venček, vendar ga zadnji hip odmakne in ga po navadi šele v tretjem krogu natakne na kij zmagovalca. Štehovci se zatem z dečvami in konji sprehodijo mimo droga,

kjer jim štehvovski mojster in njegova žena ter organizator čestitajo, z njimi spišejo kozarec vina ter jim podelijo nagrade.

Štehovci konje odpeljejo domov in odidejo na veselico. Ta se navadno zavleče pozno v noč.

Posavsko štehvanje organizirajo vaščani Savelj in Kleč. Zadnja leta ga prireja združenje Strojna skupnost Savlje-Kleče. Za izvedbo štehvanja je potrebnih veliko priprav. Tako člani strojne skupnosti in drugi vaščani vložijo veliko prostovoljnega dela in prostega časa, da se običaj ohranja.

barigla
lesen sod
štebeh
3,5 metra visok
smrekov drog

NEKAJ O ZGODOVINI

Štehanje izvira iz Ziljske doline. V Ljubljani so ga Ziljani prvič predstavili leta 1935 v sklopu folklornega festivala Koroški dan na pobudo Franceta Marolta, tedanjega vodje Folklornega inštituta Glasbene matice v Ljubljani. Fantom z ljubljanskega Posavja pa je bila igra tako všeč, da so jo vzeli za svojo. Skozi desetletja je tekmovanje kljub prekinitvi med letoma 1937 in 1954 obdržalo svojo prvotno obliko in se je le malenkostno spreminjalo.

Ni povsem jasno, kako se je štehanje razvilo. Izvor imena je nemški in kaže na prvotni način igre, ko je bilo treba sod zabosti (v nemščini stechen). V Ziljsko dolino v Avstriji naj bi štehanje prišlo iz italijanskega Vidma in naj bi bilo kmečka oblika rimske viteške igre kvintane, pri kateri so vojaki v na kol nataknjeno lutko v diru zasajali kopje. Viteško tekmovanje je bilo v Vidmu priljubljeno že v 18. stoletju, v Avstrijo pa so to igro prinesli furmani, ki so z Dunaja v Trst vozili preko Vidma in Trbiža, vendar so jo nekoliko preuredili. Jezdec so v lesen sod zabijali dolg železen kol. Ker pa kol ni bil dovolj oster, da bi se zasadil v les in sod razbil, so namesto tega začeli uporabljati železne kije.

V Ziljski dolini je štehanje organizirano v povezavi z žeganji in binkoštimi igrami.

Etnomuzikolog France Marolt, ki je v tridesetih letih 20. stoletja raziskoval običaje v Ziljski dolini in v knjigi Tri obredja iz Zilje (1935) poleg visokega reja pod lipo in ziljske ohceti predstavil tudi štehanje, je to konjeniško igro želel pokazati na folklornem festivalu v Ljubljani. Zanj je navdušil fante iz vasi ljubljanskega Posavja: iz Kleč, Savelj, Ježice, Stožic in Male vasi, ki so veljali za dobre jahače in rejce konj.

Prve posavske štehvovce je vodil Janko Snoj, pri vajah za uprizoritev pa je Maroltu pomagal Janez Zwitter iz Zahomca v Ziljski dolini. Vendar se leta 1935 vse ni izšlo po načrtih, saj je bil folklorni festival, na katerem naj bi Posavci štehvali, načrtovan v času spravila poljskih pridelkov. Tako so 6. oktobra na Koroškem dnevu ob slabem vremenu po Cojzovem grabnu, današnji Zoisovi cesti, štehvali Ziljani. 5. julija 1936 je pet Šentvidčanov in štirje Posavci štehvalo na Prosvetnem taboru v Šentvidu nad Ljubljano, ko so proslavljali 70-letnico Blaž Potočnikove čitalnice in se spominjali 1050-letnice smrti sv. Metoda. Fantje z ljubljanskega Posavja so se istega leta organizirali tudi sami in 13. septembra štehvali pred župniščem na Ježici. 11. julija 1937 so Ježičani štehvali na Prosvetnem taboru v Trnovem.

Nobeden od predvojnih štehvovcev sam ni bil v Ziljski dolini. Kar so vedeli o štehvanju, sta jim povedala in pokazala Marolt in Zwitter. S tradicijo štehvanja in njegovo vsebinsko platjo torej niso bili prav dobro seznanjeni. Zdelo pa se jim je privlačna in zanimiva konjeniška igra. Pri prenosu na ljubljansko Posavje se je tako štehvanje nekoliko spremenilo. Izgubilo je verski značaj in dobilo bolj tekmovalnega: postalo je neke vrste kmečki šport. Spremenile so tudi vloge nekaterih udeležencev in pojavilo se je nekaj novih elementov. Dečve, ki imajo pri ziljskem štehvanju odločilno vlogo pri izbiri zmagovalca, so se umaknile v ozadje, njihovo vlogo pa je prevzela komisija, ki ocenjuje štehvanje in ob koncu tekmovanja določi zmagovalca na podlagi prejetih točk. Medtem ko so pred vojno štehvovci in dečve nosili gorenjske noše, so se v povojnem času želeli bolj zgledovati po ziljskem štehvanju z ziljskimi nošami. Že pred vojno so sicer na štehvanju skušali tudi peti ziljske pesmi in zaplesati kakšen ziljski ples, pa jim to navadno ni uspelo. Tako so kasneje sledili svoji izvedbi prireditve z gorenjskimi nošami.

Sod lanskoletnega
69. Posavskega štehvanja

Pred drugo svetovno vojno so štehvanje zadnjič izvedli v Trnovem, nato pa so v Savljah, Klečah in na Ježici na Maroltovo in Snojevo pobudo zopet začeli s tekmovanjem leta 1954. Snój je bil ob pomoči Janeza Marklja glavni organizator štehvanja vse do konca osemdesetih let.

Posavsko štehvanje običajno poteka sredi junija. Skozi zgodovino se je odvijalo na različnih lokacijah na Ježici, v Savljah in Klečah. Leta 1954 so prvo povojno štehvanje organizirali pri Ričnikovem kozolcu v Savljah. V šestdesetih in sedemdesetih letnih je tekmovanje potekalo pri Tomažovc v Savljah, kjer je današnja končna postaja mestnega avtobusa številka 14. Leta 1968 je bilo štehvanje v Klečah pri Unk. Do osemdesetih so ga nekajkrat izvedli tudi pri Šternu na Ježici. V osemdesetih se je dogajanje prestavilo na cesto Urške Zatlerjeve 4 do 9. Potem pa se je pomaknilo v Savlje najprej k Ukcovemu in kasneje k Beznikarjevemu kozolcu pred Dom kmetijske strojne zadruga.

Z letom 2001 je štehvanje dobilo novo lokacijo na župnijskem igrišču na Ježici. Čeprav se je v tem času štehvanje nekajkrat odvijalo v povezavi s praznovanjem farnega dne, ga domačini nisodoživljali kot del žegnanjskega

ceremoniala. Med letoma 2005 in 2012 je bilo pri Španovem kozolcu nasproti diskontne trgovine Metlika na Selanovi ulici. Lokacija štehvanja pa je od leta 2013 na Čerenovem travniku blizu Selanove ulice. Leta 2019 je štehvanje potekalo na začasni lokaciji na Tomaževem (kmetija Dovč) travniku v bližini Metlike, leta 2020 na Ukcevem travniku, leta 2021 pa na Kovačevem travniku kjer poteka še danes.

NEKDANJE IN SEDANJA LOKACIJA ŠTEHVANJA

1. Peričnikov kozolec, Savlje
2. pri Tomažovc, Savlje
3. pri Unk, Kleče
4. Cesta Urške Zatlerjeve 4 do 9, Savlje
5. Matusov kozolec, Savlje
6. pri Ukcu, Savlje
7. Beznikarjev kozolec, Savlje
8. Kališnikov trg, Ježica
9. Španov kozolec, Savlje
10. Čerenov travnik, Savlje
11. Tomažev travnik, Savlje
12. Ukcev travnik, Savlje
13. Kovačev travnik, Savlje

Večkrat so štehvanje izvedli tudi na različnih prireditvah zunaj domačega okolja: leta 1955 so štehvovci s prireditvijo gostovali v Mengeški Loki, leta 1959 na Ljubljanskem festivalu v Tivoliju, leta 1960 ob prazniku občine Ljubljana Bežigrad so štehvali na igrišču nasproti ljubljanskega stadiona, leta 1969 na kopališču pri Šternu v okviru prireditve Kmečka ohcet, leta 2000 na viteških igrah pred Predjamskim gradom, leta 2008 so bili gostje v oddaji Na zdravje na RTV Slovenija. Nad štehvanjem so se že v predvojnem času in kasneje navduševali tudi v okoliških krajih (Šentvid nad Ljubljano, Bukovica pri Vodicah, Vodice, Komenda), vendar običaj tam ni zaživel.

Priprave na tekmovanje so se v začetkih posavskega štehvanja začele že vsaj dva meseca pred prireditvijo. Fantje so tekmovali s kmečkimi konji, ki so bili vajeni težaškega dela na polju. V zadnjem času, ko so konje na polju zamenjali stroji, pa v ospredje prihajajo konji, ki niso obremenjeni s kmečkim delom, ampak jih rejci uporabljajo za rekreacijo oz. šport.

V petdesetih in šestdesetih letih so priprave poleg treninga s konjem vključevale tudi plesne vaje za štehvovce, ki so potekale v Prosvetnem domu v Savljah. Po tekmovanju je bilo namreč v

navadi, da so štehvovci zaplesali s svojimi dečvami, vendar se je to obdržalo le do leta 1964. Kasneje je namesto štehvovcev nastopila folklorna skupina, leta 2015 so se plesne vaje vrnile, a se obdržale le do leta 2019.

Navadno tekmuje med sedem in deset štehvovcev, fantov iz Savelj, Kleč in Ježice, ki ne smejo biti poročeni. Do osemdesetih let štehvovcev ni primanjkovalo. Teh je bilo okoli petnajst in fantje so se »borili«, da bi lahko prišli v tekmovalno ekipo.

Ena od sprememb v zadnjem času je tudi prehodni zlati kij, ki ga zmagovalec prejme od leta 2004 naprej, ko smo praznovali petdesetletnico posavskega štehvanja. Če štehvovec na tekmovanju zmaga tri leta zapored, zlati kij ostane njegov.

Od leta 2012 je v prireditvah vključen tudi prikaz stare kmetijske mehanizacije in nastopi različnih društev, v katere so vključeni okoliški prebivalci, s čimer se prireditve dodatno popestri.

Organizator štehvanja je od leta 1991 združenje Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče. Priprave na prireditve se začnejo nekaj mesecev prej. Vaščani Savelj in Kleč v prireditvah vložijo precej prostovoljnega dela. Stroške prireditve organizatorji poravnajo s pomočjo

sponzorjev (Mestna občina Ljubljana in okoliški podjetniki), veselice in srečelova. Veselica je po navadi v bližini tekmovanja, največkrat je bila pri Prosvetnem domu v Savljah. Dobitke za srečelov so organizatorji zbirali od vaščanov, kar se poleg donacij sponzorjev še danes počne. V preteklosti je bilo za štehvanje oz. veselico treba plačati simbolično vstopnino, a se je to v devetdesetih letih ukinilo in danes je prireditev brezplačna.

Do osemdesetih let so prireditev oglaševali s pomočjo plakatov, ki so jih izobesili v bližnji okolici Ljubljane. Časopisnih in radijskih oglasov ni bilo, zato so na ogled tekmovanja prišli predvsem ljudje iz bližnje okolice. Danes pa na štehvanje vabijo tudi s pomočjo sodobne informacijske tehnologije preko spleta. V zadnjih letih je opaziti, da so med publiko gledalci iz celotne Slovenije.

Pri ohranjanju posavskega štehvanja imajo veliko vlogo nekdanji štehrovci, ki so mentorji mlajšim generacijam, člani komisije in organizatorji. Prebivalci Savelj, Kleč in Ježice doživljajo štehvanje kot svojo in tradicionalno prireditev, predstavlja pomemben element lokalne identitete in prepoznavnosti.

Sklenemo lahko, da je štehvanje v Klečah, Savljah in na Ježici po presaditvi iz Ziljske

doline na ljubljanskem Posavju pognalo svoje korenine in se razvijalo skladno z lokalnimi navadami, prepričanja in možnostmi. To kaže že pridevnik posavsko, ki opozarja, da je tu štehvanje postalo prireditev s svojo tradicijo. Leta 2012 je bilo vpisano v register žive kulturne dediščine.

** Pri pripravi besedila smo si pomagali tudi z besedili o ziljskem in posavskem štehvanju Nika Kureta v knjigi Praznično leto Slovencev in člankom Nene Židov Kdor ne štehva, ni Posavc! Štehvanje v Savljah, Klečah in na Ježici v Ljubljani.*

Proga 69. posavskega štehvanja

POSAVSKO ŠTEHVANJE - NESNOVNA KULTURNA DEDIŠČINA LJUBLJANE IN SLOVENIJE

Leta 2003 je Unesco sprejel Konvencijo o varovanju nesnovne kulturne dediščine, ki naj bi prispevala k boljšemu ohranjanju in varovanju nesnovne kulturne dediščine, njenemu spoštovanju, dvigu zavedanja o njeni pomembnosti ter zagotavljala mednarodno sodelovanje in pomoč. Slovenija je Konvencijo ratificirala leta 2008, naloge koordinatorja varstva nesnovne kulturne dediščine pa od leta 2011 opravlja Slovenski etnografski muzej, ki skrbi tudi za vpise v Register nesnovne kulturne dediščine Slovenije, ki ga vodi Ministrstvo za kulturo RS. Do konca maja 2017 je bilo v Register vpisanih 57 elementov, med katerimi je od leta 2012 tudi posavsko štehanje.

Raziskave kažejo, da se ohranja predvsem nesnovna kulturna dediščina, ki jo skupnosti prepoznavajo kot »svojo«, ki jih zaradi njihovih »posebnosti« razlikuje od »drugih«, jim daje občutek identitete in kontinuitete ter jih povezuje s predniki. Varovanje nesnovne kulturne dediščine v duhu Unescove Konvencije ne pomeni njenega »zamrzovanja« v neki »primarni« obliki, saj jo skupnosti ob prenašanju iz roda v rod nenehno poustvarjajo in spreminjajo. Najpomembnejši ohranjevalci nesnovne kulturne dediščine so vsekakor njeni

nosilci, ki znanja, spretnosti in pomena prenašajo tudi na mlajše generacije.

Vse značilnosti nesnovne kulturne dediščine odsevajo tudi v posavskem štehanju, le da imamo tukaj še dodatno komponento – prenos dediščine v novo okolje. »Krivec« za prenos štehanja iz Ziljske doline v Avstriji je folklorist France Marolt, ki je želel leta 1935 prikazati štehanje na folklornem festivalu v Ljubljani. K sodelovanju je povabil izurjene mlade jezdece z Ježice in jih z Jankom Zwittrom iz Zahomca v Ziljski dolini pripravljaj na štehanje. Vendar Ježičani na festivalu niso sodelovali, saj je sovpadal s pravilom poljskih pridelkov, zato je Marolt prikaz štehanja izvedel z vojaškimi konji in z jezdecami iz Koroške.

Očitno so se ježiški fantje na enotedenskih vajah nad štehanjem tako navdušili, da so ga naslednje leto v nekoliko spremenjeni obliki in v gorenjskih narodnih nošah izvedli pred župniščem na Ježici. Konjeniško igro so izvzeli iz cerkvenih praznovanj in izdelali svoj pravilnik, po katerem je v ospredje stopil tekmovalni vidik, spremenili pa so tudi vloge nekaterih udeležencev in uvedli nekatere nove elemente. Leto kasneje so ježiški fantje v okviru 30. obletnice Prosvetnega

društva Trnovo v Ljubljani pred tamkajšnjo cerkvijo uprizorili štehanje, ki so si ga z velikim navdušenjem ogledali številni Ljubljančani.

Zasluge za obnovitev štehanja leta 1953 sta imela predvsem predvojni štehovc Janko Snoj z Ježice in folklorna skupina Prosvetnega društva Savlje-Kleče. Poleg fantov z Ježice so začeli štehati tudi fantje iz sosednjih Savelj in Kleč. Kljub tendencam »od zunaj«, da bi z uvedbo ziljskih noš, obrednih pesmi in plesov štehanje postalo bolj verna kopija ziljskega štehanja, so fantje sledili svojim pravilom, ki pa so jih po potrebi sproti dopolnjevali, spreminjali in prilagajali novo nastalim okoliščinam. Če bi se strogo držali pravil, ki so jih izoblikovali leta 1936, štehanja danes ne bi bilo več mogoče izvesti. Prvotno so smeli štehati le z delovnimi konji, ki so jih imeli pred drugo svetovno vojno na vsaki večji kmetiji. Ko pa je bilo za izpeljavo štehanja premalo delovnih konjev, so začeli uporabljati tudi športne konje lipicance. Fantje, ki nimajo svojih konjev, si jih za štehanje tudi izposodijo, nekaj fantov pa ima lastne konje, s katerimi se želijo izkazati na štehanju.

Od leta 1953 do leta 2017 so štehvali skoraj vsako leto, s predstavitvijo štehanja pa so sodelovali tudi na raznih prireditvah

v Ljubljani in drugje. Leta 1984 so za izvajanje štehanja dobili priznanje Turistične zveze Slovenije.

Posavsko štehanje je postalo na Ježici, v Savljah in Klečah najpomembnejši lokalni dogodek oziroma praznik. Ljudje sicer vedo, da je prišlo štehanje knjim iz Ziljske doline, vendar ga danes doživljajo kot »svojega« in »tradicionalnega«, kar niti ni tako čudno, če upoštevamo dejstvo, da ga organizirajo še danes. Na povezanost z Ziljsko dolino in tamkajšnjim štehanjem kaže poimenovanje ene od ulic v Savljah – Ziljska ulica.

Nehote pa se zastavlja vprašanje, kako je mogoče, da se je štehanje na Ježici, v Savljah in Klečah tako »ukoreninilo« in se vse do danes s prenosom iz generacije na generacijo ohranilo v okolju, ki je po drugi svetovni vojni v veliki meri izgubilo kmečki značaj, ki je le lučaj oddaljeno od blokovskih naselji (Bratovševa in Glinškova ploščad) in le nekaj kilometrov od središča Ljubljane. Zdi se, da sta soudeležba pri kreiranju pravil poteka štehanja in prilagajanje novo nastalim okoliščinam pomembna dejavnika, ki sta vplivala na to, da se je ohranilo do danes. Seveda pa štehanja ne bi ohranjali, če ne bi bilo pomembno za lokalno skupnost. Za prebivalce Ježice, Savelj in Kleč je štehanje pomemben del lokalne

identitete in krajevne prepoznavnosti, na kar kaže tudi kip štehvovca na konju in sod v naravni velikosti sredi Savelj, s čimer so leta 2014 obeležili šestdesetletnico štehvovanja. Vsakoletne priprave na štehvovanje prispevajo k povezovanju ljudi vseh generacij in k občutku pripadnosti skupnosti.

Prebivalci Ježice, Savelj in Kleč se zelo trudijo, da bi se štehvovanje ohranjalo, za kar se zavzemajo tako starejši prebivalci, še posebno moški, ki so v mlajših letih tudi sami štehvali, kot tudi mladi, ki so odprli stran na Facebooku, kjer objavljajo informacije o štehvanju in zbirajo stare fotografije s štehvanj, leta 2015 pa so v Savljah postavili tudi stalno razstavo fotografij štehvovanja, ki so jih zbrali med domačini.

Posavsko štehvovanje je predmet raziskav, predvsem etnologov in kulturnih antropologov ter študentov Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete v Ljubljani. V raziskavah Slovenskega etnografskega muzeja je bilo štehvovanje dokumentirano s pomočjo fotoaparata in video kamere, opravljeni so bili intervjuji z organizatorji in štehvovci, zbranih pa je bilo tudi nekaj predmetov, povezanih s štehvanjem, ki so bili leta 2012 na ogled na razstavi Narodnega muzeja Slovenije Vitez,

dama in zmaj. Štehvovski kij, plakat in spominski krožnik so bili objavljeni tudi v razstavnem katalogu. Za promocijo štehvovanja kot ene od enot Registra nesnovne kulturne dediščine Slovenije skrbi Slovenski etnografski muzej v vlogi koordinatorskega varstva nesnovne kulturne dediščine Slovenije, za ohranjanje štehvovanja kot ene od ljubljanskih turističnih prireditev pa tudi Mestna občina Ljubljana.

Glede na velik pomen, ki ga ima štehvovanje v lokalni skupnosti in glede na zavzetost za njegovo ohranjanje tako starejših kot tudi mlajših prebivalcev in prebivalk Ježice, Savelj in Kleč se ni bati, da se ne bi ohranjalo še naprej!

Nena Židov, Slovenski etnografski muzej

Števovci ter njihove dečve
na 69. Posavskem števhanju

Simbolični krožnik letošnjega
70. Posavskega štehvanya

PROGRAM 70. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA
SOBOTA 22. JUNIJ 2024

14.00–15.00	zbiranje povorke in okraševanje konj ter vozov, pred shrambo Kmečke strojne skupnosti v Savljah zbiranje štehvovec in njihovih dečev
15.00–15.20	organiziranje v povorko
15.15–15.30	vožnja mimo Kleč in Savelj
15.30–15.55	zbor štehvovcev in dečev na prireditvnem prostoru – Selanova ulica, Ljubljana.
15.55–16.00	pozdravne besede predsednika Kmečke strojne skupnosti Savlje–Kleče, združenje, Zvoneta Milkoviča
16.00–16.10	Otvoritev 70. posavskega štehvania
16.00–18.00	potek tekmovanja Posavskega štehvania
18.00–18.30	razglasitev rezultatov in predaja venčka zmagovalcu
20.30–	zaključek štehvania z veselico, plesom in srečelovom
ves čas prireditve	predstavitev kulturne dediščine, razstava kmetijske mehanizacije, orodja in opreme ...

KMEČKA STROJNA SKUPNOST SAVLJE-KLEČE, ZDRUŽENJE RAZPISUJE TEKMOVANJE: 70. POSAVSKO ŠTEHVANJE

1. Posavsko štehvanje je tekmovanje štehrovcev iz Savelj, Kleč in Ježice (veljaven je bližnji okoliš).

2. Za izvedbo posavskega štehvanja bo Kmečka strojna skupnost Savlje-Kleče, združenje, imenovala organizacijski odbor.

3. Posavsko štehvanje bo 22. junija 2024 na travniku ob Saveljski ulici v Ljubljani.

4. Na posavskem štehvanju sodelujejo neporočeni fantje. Tekmujejo na neosedlanih konjih.

5. Vsak prijavljeni tekmovalec (štehovec) mora imeti dekle (dečvo).

6. Štehovec in dečva sta oblečena v gorenjsko narodno nošo.

7. Vsak štehovec ima za razbijanje soda (barigle) enako teže k kij, ki ga dobi na žrebanju na dan štehvanja.

8. Prijavo za udeležbo na Posavskem štehvanju je treba posredovati odboru

za izvedbo posavskega štehvanja pri Kmečki strojni skupnosti Savlje-Kleče, združenje, 20 dni pred štehvanjem.

9. Organizacijski odbor posavskega štehvanja bo za prijavljene štehrovce zagotovil ustrezno število konj.

10. Organizacijski odbor bo za izvedbo posavskega štehvanja imenoval štehrovskega mojstra, njegovo dečvo in ocenjevalno komisijo, ki jo sestavljajo štirje ocenjevalci.

11. Štehvanje se odvija v smeri urinega kazalca na zavarovani progi.

12. Štehvanje vodi in usmerja štehrovski mojster.

13. Organizacijski odbor bo na kol (štebeh) na višino približno 2 m namestil lesen sod (bariglo) obdan z lesenimi obroči.

14. Tekmovalci imajo glavno poizkusno štehvanje dva dni pred uradnim štehvanjem.

15. Na dan posavskega štehanja si štehovci lahko ogledajo tekmovalno progo, vendar pri tem ni dovoljeno štehvati ali kako drugače razbijati sod.

16. Vrstni red štehovcev bo naključno izžreban ob prisotnosti štehovskega mojstra oziroma vodje vaj najkasneje 14 dni pred štehanjem.

17. Ocenjevanje štehanja bo izvajala ocenjevalna komisija v skladu s pravilnikom o točkovanju.

18. Zmagovalec je štehovec, ki bo izbral največje število točk.

19. Rezultati posavskega štehanja bodo objavljeni v najkrajšem možnem času po končanem štehanju.

20. Odbor za izvedbo štehanja bo imenoval razsodišče v sestavi: predsednik strojne skupnosti, vodja ocenjevalcev in predsednik organizacijskega odbora, ki bo presojalo o diskvalifikacijah in upravičenosti pritožb.

21. Štehovci in njihove dečve lahko dajejo utemeljene pripombe na napake pri sojenju do 15 minut po razglasitvi rezultatov. Razsodišče bo pripombe takoj obravnavalo in jih upoštevalo ali zavrglo. Odločitev razsodišča je dokončna.

22. Nagrade za dosežene uspehe bo zagotovil organizacijski odbor. Najboljši štehovec bo od štehovskega mojstra in njegove dečve dobil zmagovalni venček iz suhega cvetja in zlati kij. Vsi štehovci prejmejo praktične nagrade in so počaščeni s kozarcem vina.

23. Štehovec na tretjo zaporedno zmago prejme zlati kij v trajno last, če do treh zmag ne pride, pa mora zlati kij vrniti.

24. Štehovec mora upoštevati navodila štehovskega mojstra.

Komentatorska klop in ocenjevalna komisija

kij
železna
palica

PRAVILA IN TOČKOVANJE

- I. Jezdi se po vrstnem redu, kot je bilo izžrebano za vaje.
- II. Vsako prehitevanje na progi je prepovedano in štehvovcu prekliče vse morebiti dosežene točke tekočega kroga.
- III. Jezdna oprema je samo z gurno pritrjena odeja – brez sedla, bigelnov ali ostrog.

IV. Kategorije točkovanja :

A. Tek konja:

1. galop	2 točki
2. kas ali hod	1 točka
* vsak še tako dober galop brez udarca ne šteje nič	

B. Udarec štehrovca:

1. zelo močan udarec po sodu	3 točke
2. srednji udarec po sodu ali udarec na plošč	2 točki
3. slab udarec, le božanje, le rob kija	1 točka
*glasen pok še ni nujno močan udarec!	

C. Izbijanje

1. Vsaka prelomljena doga (da se prelomi ali pade dol)	2 točki
2. Vsak presekan obroč (da pade dol)	3 točke
3. Celotno dno ali vrh soda	5 točk
4. Del dna ali vrha	2 točki
5. Razsutje soda (polovica soda ali več)	9 točk
*največje število točk, ki jih lahko štehrovcec prejme v tej kategoriji je 9 (v enem krogu)	

D. Spust štehrovca

1. Pravočasen spust (pred udarcem obe roki stran od konja)	3 točke

V. Pri enakem številu točk ima prednost štehrovcec z več točkami v kategoriji izbijanje. Če je tudi to izenačeno, ima prednost štehrovcec s težjim konjem.

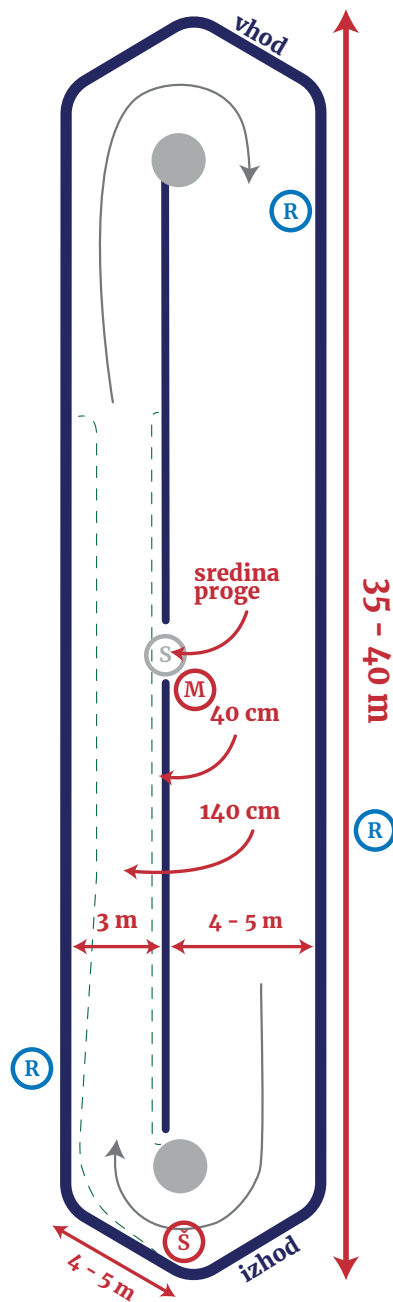
VI. Štehrovski mojster po koncu ocenjevanja preveri in potrdi ocene sodnikov. Šele za tem se razglasi rezultate.

VII. Največje število doseženih točk daje pravico štehrovcu do naziva štehrovski prvak – zmagovalec.

posavec
konj

-

ORGANIZACIJSKI ODBOR 70. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

MILKOVIČ Zvone	predsednik
NOVAK Jani	član
AVŠIČ Marko	član
ČEMAŽAR Matija	član
ČEMAŽAR Rok	član
ČIŽMAN Primož	član
DEČMAN Stane	član
GRAD Brane	član
KLEMEN Franci	član
KOSMAČ Marko	član
ČERIN Ivan	član
SEVER Marjan	član
SMOLIČ Jure	član
ŠKERL Andrej	član
ZATLER Pavel	član
ZATLER Kancijan	član
LOGAR Marta	članica
ČEMAŽAR Marija	članica (Bešteak teater)

ČASTNO RAZSODIŠČE 70. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

KLEMEN Franci	predsednik
KUŠAR Drago	član
MILKOVIČ Zvone	član

OCENJEVALNA KOMISIJA 70. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

ČEMAŽAR Matija
ČEMAŽAR Filip
ŠKERL Andrej
KUNAVER Boštjan

REZULTATI 69. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

NOVAK Matej	108 točk
KOSMAČ Matic	106 točk
TOMAŽIČ Matej	101 točka
MERHAR Aleksander	101 točka
KAJDIŽ Jan	97 točk
JENKO Domen	97 točk
ŠTEBEJ Martin	96 točk
KAJZAR Martin	95 točk
DOVČ Jakob	94 točki

ŠTEHVANJE V ŠTEVILKAH

ŠTEVILO NASTOPOV

ČERIN Ivan	16
ČEMAŽAR Matija	14
KLEMEN Peter	12
KOSMAČ Matic	11

LESTVICA ZMAG

ČEMAŽAR Matija	8
KLEMEN Peter	4
KLEMEN Janez	3

ZMAGOVALCI PREJŠNJIH LET

1998	ČEMAŽAR Matija
1999	ČEMAŽAR Matija
2000	ČEMAŽAR Matija
2000 Postojna	ČEMAŽAR Matija
2001	ČEMAŽAR Matija
2002	ČERIN Miha
2003	ČEMAŽAR Matija
2004	ČERIN Ivan
2005	ČEMAŽAR Matija
2006	ČEMAŽAR Matija
2007	KLEMEN Janez
2008	BUČAR Anže
2009	KLEMEN Peter
2010	KLEMEN Janez
2011	ČERIN Ivan
2012	KLEMEN Peter
2013	KLEMEN Peter
2014	KLEMEN Janez
2015	KLEMEN Peter
2016	KLEMEN Anton
2017	JENKO Domen
2018	JENKO Domen
2019	KOSMAČ Matic
2020	KOSMAČ Matic
2021	TOMAŽIČ Matej
2022	NOVAK Matej
2023	NOVAK Matej

PODATKI O ŠTEHVOVCIH IN NJIHOVE DEČVE
70. POSAVSKEGA ŠTEHVANJA

štehvovec	št. nastopov	št. zmag	ime konja	lastnik konja	dečva	zadnja uvrstitev
KOSMAČ Matic	11	2	Iskra	KOSMAČ Marko	VRABEC Živa	2
TOMAŽIČ Matej	10	1	Žuža	TOMAŽIČ Matej	ČIŽMAN Barbara	3
JENKO Domen	8	2	Miša	KUŠAR Martin	KLEMENČIČ Katja	6
MERHAR Aleksander	7	/	Miki	BOKAL Jerca	MARINČEK Pia	4
NOVAK Matej	4	2	Živa	ČERIN Ivan	TOMAŽIČ Ana	1
ŠTEBEJ Martin	4	/	Zora	TOMAŽIČ Matej	ČIČEROV Melanija	7
KAJDIŽ Jan	4	/	Alegra Siglavi	AVŠIČ Marko	ŠMUC Teja	5
DOVČ Jakob	2	/	Runa	ŽAGAR Jože	KODRIČ Anja	9
DOVČ David	0	/	Sofija	TOMAŽIČ Matej	TOMAŽIČ Monika	/
MIKLAVČIČ Boštjan	0	/	Astor	MIKLAVČIČ Boštjan	AVŠIČ Aneta	/

Štehovski mojster
Žena štehovskega mojstra

KLEMEN Peter
KLEMEN Tjaša

Povorka skozi Savlje,
69. Posavsko štehvanje

ZAHVALE

Mestna občina Ljubljana, Oddelek za varstvo okolja, odsek za razvoj podeželja in upravne zadeve

Mestna občina Ljubljana, Četrtna skupnost Posavje

Slovenski etnografski muzej

Turizem Ljubljana

ELES

Transport Šuštar, d.o.o.

Unibiro, d.o.o.

PGD Ježica

HABULIN Logistic

Nena Židov, SEM

Keramika Gantar, d.o.o.

Stami, d.o.o.

Kosezar d.o.o.

Javna razsvetljava, d.d.
C&G, d.o.o.

Folklorna skupina Grof Blagaj

Folklorna skupina Kolovrat

Kmetijska zadruga Metlika

Konjeniško društvo Barje

Konjeniško društvo Sostro

Mažoretke Ljubljana

MENGEŠKA GODBA Veterani

Škutinov Hram

Kmetijska zadruga Metlika

OTK SOSESKA, starodobniki

Plesna skupina Kavboji iz Vira

Petrič Vili

Maslo Gorazd

Krajani Kleč, Savelj in Ježice

PREJEMNIKI PRIZNANJ IN ZAHVAL

ŠTEHVOVCI STAREJŠI OD 50 LET PRIZNANJA

1. AVŠIČ Aleš
2. AVŠIČ Marko
3. ČERIN Andrej
4. ČERIN Tomaž
5. ČOŽ Stane
6. DEČMAN Stane
7. DOVČ Feliks
8. GRAD Brane
9. JEROMEN Vinko
10. KERMAVNER Stanko
11. KLEMEN Franci
12. KOSMAČ Marko
13. KUNAVER Boštjan
14. KUNAVER Rado
15. KUNAVER Tomaž
16. KUŠAR Drago
17. KUŠAR Jože
18. LAVRIČ Tomo
19. MERHAR Igor
20. PEČAR Cene
21. PEČAR Janez
22. SMOLIČ Jure
23. TOMAŽIČ Marjan
24. ZAJEC Janez
25. ZAVAŠNIK Miroslav
26. ZEMLJIČ Janez
27. ZOR Roman
28. ŽUPAN Andrej

ZASLUŽNI ČLANI ZAHVALE

29. AVŠIČ Ambrož
30. ČEMAŽAR Kanci
31. ČEMAŽAR Filip
32. ČEMAŽAR Matija
33. ČEMAŽAR Rok
34. ČEMAŽAR Anton
35. ČERIN Ivan
36. ČIŽMAN Gašper
37. ČIŽMAN Primož
38. KUNAVER Andrej
39. KUŠAR Klemen
40. KUŠAR Dušan
41. NOVAK Jani
42. MILKOVIČ Zvone
43. REBERNIK Bogomir
44. ŠKERL Franci
45. ŠKERL Andrej
46. SEVER MARJAN
47. ZATLER Kancijan
48. ZATLER Pavel
49. BEŠTEK TEATER

POSEBNO PRIZNANJE

1. ČERIN Srečo
2. DOVČ Ciril
3. KUŠAR Karol
4. NOVAK Janez
5. PRESETNIK Janez
6. MESOJEDEC Olga
7. NOVAK Kristina

* PODELITEV NA SLAVNOSTNI AKADEMIJI OB 70. LETNICI POSAVSKEGA ŠTEHVANJA 15.6.2024

Lanskoletni zmagovalec, štehvovec **Matej Novak**

Kaj je bil tvoj glavni razlog za udeležbo in tekmovanje na Posavskem Štehvanju?

Moj pokojni stari ata in moj oče sta oba večkrat sodelovala na tekmovanju, ata celo na prvem Štehvanju sedemdeset let nazaj. Svojega prvega Štehvanja sem se udeležil pri devetnajstih letih, tisto leto sem bil edini novi tekmovalec, k udeležbi pa me je povabil sovaščan in prijatelj Kancijan Zatler. Pomembno se mi zdi, da se takšna vaška tradicija ohranja, sploh pa v glavnem mestu Slovenije.

Česa si štehovec ob nastopu na Posavskem Štehvanju najbolj želi?

Seveda si vsak štehovec zagotovo želi dobre uvrstitve in pa seveda tudi nekaj sreče, ki pomaga na poti do zmage. Če vse skupaj uspe izpeljati tudi brez (večjih) poškodb, pa še toliko bolje.

Kako se pripravite, da med vajami oziroma na tekmovanju pride do čim manj poškodb?

Čelada zagotovo ne škodi. To lahko sicer nosimo le na vajah in ne na tekmovanju. Nekateri fantje uporabljajo tudi zaščito za hrbet, tako imenovano želvo. Na tekmovanju pa ti lahko samo pomaga količina vaj, ki jih imaš za sabo, tam druge zaščitite ni.

Ali je prehrana konja v dneh pred štehvanjem kaj drugačna?

Da, kobila v dneh pred tekmovanjem dobi več ovsa v krmi, pravzaprav ne vem zakaj, sklepam pa, da je pametno, da zaužije več ogljikovih hidratov za več energije, tako kot na primer tekač, ki se pripravlja na maraton).

Na kaj vse je treba paziti, da se kobila ne poškoduje, kako pogosto jo pregledaš?

Predvsem je pomembno da ne pretiravaš na vajah, še posebno pa v zadnjih dneh pred štehvanjem. Jaz bi sicer lahko v nedogled vadil in se na vajah ne utrudim tako hitro kot konj, zato je treba bit pozoren na stanje konja.

Vsakič pred jahanjem pregledam kopita, bolj pogosto pa kobilo pregleda njena lastnica Jerca.

Kako se obnaša konj, če je na njemu neizkušena oseba, ali to opazi?

Zagotovo. Konji so predvsem plašne živali ki se mnogokrat ustrašijo nekih naključnih stvari. Vsak konj ima svoj temperament in izkušenemu jahaču bo uspelo ukrotiti tudi bolj trmaste ali pa plašne konje.

Lansko leto si bil najbližje zlatega kija do sedaj. Česa meniš, da je zmanjkalo?

Sreče. Kljub dokaj močnim in natančnim udarcem mi ni uspelo razbiti veliko obročev. Sem jih pa kar nekaj načel, nato pa so jih dokočno razbili drugi, ki so potem dobili točke.

Ali pri vajah nameniš največ časa moči, natančnosti ali galopu? Kateri rezultat se ti zdi najbolj pomemben?

Ker je moja kobila odlično strenirana, moram največ časa in pozornosti nameniti moči in natančnosti, ki sta obe enako pomembni.

Praviš, da je tvoj konj pasme hladnokrvni križanec. Ali ima ta pasma kakšne posebnosti glede vodenja? Kako pristopiš k treningu?

Za kakšne posebnosti ne vem, vodit se jo da kot vsakega konja. Za Miki, mojo kobilo, lahko samo rečem samo to, da je zelo ubogljiva in dobro strenirana. Edino, česar se boji, je odpiranje pločevinke. Bomo pa videli kako bo reagirala letos, ker sotekmovalec Jakob Dovč jaha kobilo iz istega hleva, kar lahko privede do pozitivnih ali pa negativnih interakcij, ker so konji iz istega hleva ves čas pozorni na drug drugega.

Ali imaš na dan štehanja kakšne posebne priprave?

Nič posebnega, pomembno je zgolj to, da večer prej ne spijem preveč.

Kdo od tekmovalcev se ti zdi najbolj konkurenčen? Zakaj?

Matic Kosmač in Matej Novak. Oba sta zelo konsistentna in natančna, kar dokazujejo tudi njune večkratne zmage. Pa tudi Matej Tomažič, z njim sem si lansko leto delil 3. mesto

Letos si izžrebal deseto mesto v vrstnem redu tekmovanja. Katero mesto misliš, da je najbolj zaželeno?

Mislím, da si nihče ne želi biti prvi ali pa zadnji. Sredina je najboljša.

Za štehanje uporabljate jeklene kije, ki pa ne smejo biti nabrušeni. Kako se le ti obnesejo po močnih udarcih?

Bolj kot sama moč zamaha je pomemben kot udarca po obročih. Ta mora bit čim bolj vodoraven, idealno manj kot 45 stopinj.

Imaš namen tekmovati tudi v prihodnjih letih?

Seveda, tekmoval bom, dokler bom sposoben oziroma neporočen (kar pač prej mine).

Kaj je bil tvoj glavni razlog, za udeležbo na Posavskem Štehvaniu?

Če ne bi bila Aleksandrova partnerka te tradicije sploh ne bi poznala, zdaj pa se je vedno znova rada udeležim. Čeprav živim zelo daleč, si za štehvaje vedno vzamem čas. Morda mi je tudi zato, ker večino leta preživim izven Slovenije, ta vaški dogodek tako pri srcu in sem ponosna, da sem lahko del njega.

Nisi domačinka, a že dobro poznaš dogodek. Se spomniš prvega obiska posavskega štehvania?

Prvič sem se dogodka udeležila kot gledalka leta 2020, to je bilo tudi prvo "koronsko" leto in je tekmovanje zaradi tega bilo izvedeno avgusta, nekoliko kasneje kot običajno. Naslednje leto sem se ga že udeležila kot Aleksandrova dečva. Tistega leta so bili ukrepi še posebej ostri in smo morali gledalci, tudi dečve, tekmovanje spremljati z maskami. Kljub temu sta bila štehvaje in veselica uspešna. Predvsem se spomnim, kako sem prvič pomerila narodno nošo in kako dobro sem se v njej počutila ter da sem jo nosila cel večer do konca veselice, obdržala sem celo zavijačko na glavi.

Ali se kdaj udeležiš tudi vaj za štehvaje? Kaj fantje počnejo na vajah?

Zdaj že drugo leto ne, saj sem zaposlena v tujini, leta poprej pa sem si z veseljem ogledala kakšno od vaj. Fantje na vajah tolčejo po vadbenem sodu na progi, ki jo postavijo v gozdu. Vedno so bili dobro razporejeni, včasih je seveda kdo (Štebej) tudi padel (večkrat) s konja. Ponavadi jih spremlja kdo od bivših štehovcev in jih usmerja ter izpostavlja tako napake kot tudi pravilno izvedbo. Velikokrat so na koncu vaj

fantje tudi skupinsko zagalopirali čez bližnji travnik in nazaj, da so se kobile še malo razdivjale, kar je bilo res lepo gledati.

Ali misliš da so štehovci dovolj pripravljeni pred tekmovanjem. Na kakšen način poskrbijo za varnost?

Poleg udeležbe na treningih mislim, da je tudi vsak štehovc zase dolžen poskrbeti, da je dober jahač in da se na svoji kobili počuti samozavestno ter da jo lahko obvlada. To pa prinesejo predvsem leta izkušenj. Moram reči, da se mi vsi fantje zdijo odlično pripravljeni. Tudi tisti, ki jahajo kobile z bolj napornim karakterjem, jih znajo dobro ukrotiti, seveda pa okoliščine na tekmovanju kobile mnogokrat splašijo ali nervirajo, kar privede do nepredvidenih situacij in tudi padcev. Ti so največkrat vir poškodb na Štehvaniu.

Aleksander bo letos nastopil osmič, večkrat kot je nastopilo le pet štehovcev. Kakšna so tvoja pričakovanja za njegov nastop?

Seveda si želim, da bi se uvrstil kar se da visoko, še posebej letos ob sedemdesetletnici, vendar je konkurenca težka. Dober teden pred štehvajem je Aleksandru tudi uspelo, da si je poškodoval desno dlan, kar bo tekmovanje zanj še bolj otežilo.

Če bo pa slučajno zmagal me pa pač mora omožiti, takšna so baje pravila (vsaj tako sem jaz slišala ;). Tega pa si v bistvu noben od naju še nekaj časa ne želi, saj se oba rada udeležujeva tekmovanja, tradicionalno pa se ga smejo udeležiti le neporočeni.

Razbitje soda, štehvovec **Matic Kosmač**

PRILOGA: NAJPOGOSTEJŠE NAPAKE ŠTEHVOVCEV

Prav vsak štehovc del napake. Zavedno in nezavedno do njih prihaja tekom vaj in tekmovanja.

Lahko bi rekli, da je kategorija A oz. tek konja štehovcu manj pomembna tekmovalna kategorija, saj je v najslabšem primeru izgubljena le ena točka na krog. Vendar pa to ne drži, ker tek neposredno vpliva na vse ostale kategorije ocenjevanja, torej B, C in D. Ravno zato jo prištevamo med najpomembnejše faktorje tekmovanja.

Sama hitrost teka konja tako neposredno vpliva na moč udarca, kar neposredno vpliva na izbivanje. Neposredno vpliva tudi na spust štehovca. V kolikor je galop prehiter, se lahko zgodi, da do spusta ne pride, ali pa pride prepozno, kar pa je tudi razlog za slabši udarec. V kolikor je galop prepočasen, je udarec manj močan, kar pomeni, da štehovc lahko pričakovakuje nekaj izgubljenih točk v kategoriji B, kjer se ocenjuje udarec štehovca.

Najpogostejše napake štehovcev:

1. Štehovc se ne spusti, ali pa se z roko opira na vrat konja.
2. Udarec štehovca ni dovolj močan ali pa je na "ploč".
3. Udarec štehovca je nenatančen, zaradi česar ne dobi dodatnih točk za izbivanje.

Najbolj usodna napaka štehovcev:

Padec pred sodom oz. udarcem ALI zgrešen udarec s kijem mimo soda: izgubljenih do 8 točk (A+B+D) + potencialno točke iz kategorije C "izbivanje".

Nepisana "napaka" pa je lahko tudi strategija tekmovanja. Vsak štehovc se pred začetkom, nekateri pa tudi sproti, odloči za strategijo. Vsak štehovc se želi uspešno izogniti najbolj pogostim napakam skozi vse kroge. Po navadi to uspe le najboljšim dvem ali trem. Ko je to izpolnjeno, se prične bitka za zmago. Najbolj pogosto so najpomembnejši zadnji krogi, ko je sod že blizu razbitja. Takrat prideta v poštev iznajdljivost in strategija, kajti sod se v zadnjih fazah razbija na različne načine.

Sod skozi kroge prestaja več faz:

1. nepoškodovan sod,
2. sod ima presekanih večino obročev (pogosto 10 ali več),
3. sod razpade,
4. ostane le še štebeh.

Med prvo in drugo fazo je strategija vseh enaka in ne igra pomembne vloge. Štehovci se odločijo, katero skupino petih obročev bodo tolkli; zgornje, srednje ali spodnje. Ker je večjo silo lažje doseči spodaj in v sredini, so skoraj vedno zgornji obroči tisti, ki ostanejo zadnji. V tem primeru se v drugi fazi sod razpre od spodaj, pogosto se zgodi, da dno soda pade iz utorov v dogah in posledično sod

pade nižje. V tem primeru vrhnja notranja plošča soda pade na spodnjo oz. na dno. To zopet omogoči števavcem, da lahko z večjo silo udarjajo po zgornjih obročih.

Po zaključeni drugi fazi igra pomembno vlogo strategija, kajti možnosti je več. Števovec se lahko odloči za udarec po zadnjih obstoječih obročih in upa, da jih bo presekali. Slednja je tudi najpogostejša. V kolikor sta preostala še dva obroča ali več, bi lahko rekli, da je to edina smiselna strategija.

Lahko se odloči za udarec iz vrha – po dogi in po vrhu soda. Ta strategija je lahko učinkovita na način, da bi obroče razprl, kjer so speti, namesto da bi jih presekali. V kolikor bi bil tak udarec močan, bi lahko tudi premaknil obroče navzgor in izrinil doge iz utorov na vrhnji plošči. Takšen način udarca je veliko bolj nevaren, saj števovec lahko zgreši sod in ostane brez točk, zato se zanj odloči redko kdo. Uspešnost je odvisna tudi od tega, kako dobro so obroči speti.

V kolikor števavcu ena od prej naštetih strategij uspe, obstaja velika verjetnost, da bo prejel 9 točk za “razsutje soda”. Občasno se zgodi, da na sodu obvisi še nekaj dog. Le-te predstavljajo najlažje dobljene točke, kajti takšne doge lahko števovec sname tudi brez močnega udarca in zanje prejme veliko točk, saj moramo za 9 točk naenkrat sneti vsaj 5 preostalih dog. Posledično obstaja majhna verjetnost, da med fazo 2 in 3 dva števovca prejmeta maksimalno število točk v kategoriji C.

Med 3. in 4. fazo na leseni palici, ki se imenuje štebeh, ostaneta le še spodnja in zgornja notranja plošča. V povprečju poteka tekmovalni del še en do dva kroga. Razbitje plošč je vredno več točk kot prelom doge ali presekanje obroča, saj je zaradi narave giba udarca in debeline plošče razbitje precej težje. Števovci morajo takrat ciljati navzdol namesto vstran, kar je pri hitrem galopiranju težko. Najbolj pogost in varen udarec v tej situaciji je udarec med štebeh in ploščo. V tem primeru se tudi ob zgrešenem udarcu kaj dotakne štebeha, s tem pa števovec ne izgubi točk. V kolikor števovec zbije obe plošči naenkrat, za to prejme le 5 točk.

S 4. fazo, torej delom, ko ostane le še štebeh, se zaključi tekmovalni del števovanja. Omeniti je potrebno, da je po tej fazi krog potrebno zaključiti, torej bodo števovci za tekmovalcem, ki je dokončno razbil sod, vseeno odjahali krog do zadnjega v vrsti. Pri tem morajo biti previdni, da s kijem udarijo po štebehu, tudi če je že prazen. V kolikor tega ne naredijo izgubijo vse točke tekočega kroga, saj se jim krog zaradi zgrešenega udarca ovrednoti z nič točkami.

Za bilten 70. Posavskega števovanja pripravil
Kancijan Zatler.

P O T D O B R O T

1 ČEBELARSTVO SOJER

Boštjan Sojer,
Ulica prvoborcev 19c
041 960 679
med

2 KMETIJA PR' HRVAT

Ježica 4

3 KMETIJA PR' RAMOVŽ/ ŠTREMFLNOVI

Milan Ramovž,
Ulica Danile Kumar 7
041 694 696
šparglji, kisle zelje, repa

4 KMETIJA PR' KOBČU

Brane Avbelj, Ježica 22
051 229 770
zelenjava, češnje, sadike zelenjava

5 KMETIJA PR' CUNDRU

Drago Kosmač,
Ulica Danile Kumar 13
01 5613 142
mleko, živinorejska kmetija

6 KMETIJA PR' V'S'VARJU

Olga Kermavner, Savelje 41
01 5611 241, 041 913 193
meso, jajca, krompir,
sezonska zelenjava, mleko

7 KMETIJA RAMOVŠ

Majda Ramovš, Saveljska 57
01 5611 530
zelenjava, živinorejska kmetija

8 KMETIJA PR' ŽOGRU

Zvone Milkovič, Savelje 83
041 662 578
zelenjava, sadike,
mesni izdelki, jajca, piščanci

9 KMETIJA PR' DOLHARJU

Karol Kušar, Saveljska 102
01 5372 040
zelenjava, mleko, drugi pridelki

10 KMETIJA PR' TERCELI

Janez Novak, Saveljska 106
041 791 335
krompir, zelje, ostala zelenjava

11 KMETIJA PR' TOMAŽEVČ/ ZELENJAVNI SVET DOVČ

Feliks in Gašper Dovč,
Saveljska 87
031 654 696
integrirana pridelava zelenjave

12 KMETIJA PR' KOMATARJU

Ivan Čerin, Savelje 85
041 888 753
krompir, zelje, mleko, mlečni izdelki

13 KMETIJA PR' UŽARIJU

Miro Aleš, Savelje 60
01 5375 480
prašiči, govedo, jajca

14 KMETIJA ČIŽMAN

Primož Čižman, Savelje 103
031 384 675
sezonska zelenjava

15 KMETIJA PR' TEFKARJU

Rado Kunaver, Savelje 88
01 5612 574
zelje, repa, ostala zelenjava

16 KMETIJA PR' KOVAČ

Kunaver, Savelje 105
01 5374 609
sezonska zelenjava

17 KMETIJA PR' FRANCET

Ambrož in Aleš Avšič,
Cesta Urške Zatljeve 1
051 387 018
zelenjava, sadje,
buče, sadike, trajnice

18 KMETIJA PR' BOŠTEČ/ ZELJARSTVO ŠKERL

Andrej Škerl, Kleče 3
041 685 878
zelje, repa, krompir, šparglji,
ostala zelenjava

19 KMETIJA PR' PERC/ TRŽNICA PARADIŽNIK

Bernarda Zatlje, Kleče 12
031 257 810
integrirana pridelava paprike,
paradižnika, krompirja, ostale
zelenjave

20 EKO KMETIJA PR' KONC

Filip Čemažar, Kleče 25
01 5373 597, 031 268 096
mleko, mlečni izdelki,
žita, mlevski izdelki,
kruh in piškoti,
sezonska zelenjava, jajca

21 ČEBELARSTVO ČEMAŽAR

Rok Čemažar,
Avšičeva cesta 12
041 263 918
med

22 KMETIJA PR' MIHOVC

Franci Klemen, Kleče 26
01 5371 491
mleko, živinorejska kmetija

23 KMETIJA PR' JANEZOVIH

Anton Sever,
Avšičeva cesta 46
031 278 959
kozje mleko,
izdelki iz kozjega mleka

70
LET

Mestna občina
Ljubljana

Četrtna skupnost
Posavje, MOL

ŠUŠTAR
TRANS

